

Антимонопольний комітет України

РІШЕННЯ

адміністративної колегії Івано-Франківського обласного
територіального відділення

05.10.2017 р.

№ 23

Справа № 16/П-2017

м. Івано-Франківськ

Про припинення порушення
законодавства про захист економічної
конкуренції та накладення штрафу

Адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи № 16/П-2017, розпочатої за виявленими в діях Відокремленого структурного підрозділу «Коломийський політехнічний коледж Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Чехова, 20, м. Коломия, 78203, далі – Коломийський політехнічний коледж, Коледж, Відповідач) ознаками порушення, передбаченого пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Справа), та подання відділу досліджень і розслідувань від 19.09.2017 № 132 про попередні висновки у Справі,

ВСТАНОВИЛА:

Справу розпочато розпорядженням адміністративної колегії Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 23 травня 2017 року № 18, за результатами дослідження ринку платних освітніх послуг з підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Розглядом Справи встановлено.

Коледж здійснює діяльність відповідно до положення, затвердженого наказом ректора Національного університету «Львівська політехніка» 10.10.2013 року, згідно з яким Відповідачу надано окремі права фінансово-господарської самостійності, а саме: право вести самостійний баланс, закріплення за ним поточного бюджетного рахунку, мати штамп і печатку зі своїм найменуванням. Код за КВЕД - 85.42 Вища освіта (основний).

Коломийський політехнічний коледж надає платні освітні послуги з підготовки студентів і в розумінні абзацу 12 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

Діяльність у сфері надання платних освітніх послуг регулюють наступні нормативно-правові акти:

Закон України "Про вищу освіту" (від 01.07.2014 №1556-VII);

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 «Про затвердження порядків надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами» та ін.

За результатами дослідження становища Відповідача на ринку платних освітніх послуг, проведеного відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (зі змінами), далі – Методика, територіальним відділенням встановлено.

Об'єктами аналізу для проведення дослідження обрано вищі навчальні заклади, які надають платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», у розрізі галузей знань та напрямків підготовки.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вищий навчальний заклад (ВНЗ) - окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Вищий навчальний заклад утворюється у формі державної, комунальної, приватної установи і працює на засадах неприбутковості (стаття 27 Закону «Про вищу освіту»).

Відповідно до частини 5 статті 18 Закону України «Про освіту» діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації.

Вищий навчальний заклад має право видавати документ про вищу освіту державного зразка тільки з акредитованого напрямку (спеціальності). Напрямок (спеціальність) вважається акредитованим, якщо рівень підготовки за цим напрямком (за спеціальністю) відповідає державним вимогам.

Товарні межі ринку. Відповідно до ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ринок товару (товарний ринок) - сфера обороту товару, на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

Товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 затверджено «Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності».

Частиною першою цієї постанови передбачено, що до платних послуг у сфері освітньої діяльності, зокрема, належить підготовка понад державне замовлення в межах ліцензійного

обсягу відповідно до договорів, укладених з фізичними та юридичними особами, студентів та курсантів невійськових вищих навчальних закладів цивільної авіації, морського та річкового флоту (далі - студенти, курсанти), аспірантів і докторантів (пункт 1).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

галузь знань - основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

спеціальність - складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. До цього переліку входять 26 галузей знань, таких як: освіта, культура і мистецтво, гуманітарні науки, право, інформаційні технології, охорона здоров'я, сфера обслуговування тощо. Кожна галузь знань поділена на спеціальності. До прикладу, у галузі знань «право» передбачено здобуття освіти за двома спеціальностями – право, міжнародне право, у галузі «інформаційні технології» - інженерія програмного забезпечення, комп'ютерні науки та інформаційні технології, комп'ютерна інженерія, системний аналіз, кібербезпека.

Положенням про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1990 № 65, встановлено п'ять освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти – кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Для кожного рівня встановлено свої освітньо-кваліфікаційні характеристики та нормативний термін навчання.

Частиною 2 розділу II Положення передбачено, що: молодший спеціаліст - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення типових професійних завдань, які передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Платні послуги з підготовки студентів за ОКР «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» не є взаємозамінними, оскільки відрізняються освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ступенями освіти), умовами використання (фахівці, які здобули вищий ступінь освіти, мають більше можливостей реалізувати себе у професійній діяльності), терміном навчання, наявністю суттєвої різниці в цінах, неможливістю запропонувати нові послуги на заміну існуючим.

Виходячи з зазначеного, *товарними межами ринку є платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», у розрізі галузей знань (спеціальностей), далі – Платні освітні послуги.*

Територіальні межі ринку. Відповідно до п. 6.1 Методики, визначаються шляхом встановлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів, товарної групи), є неможливим або недоцільним.

У ході дослідження *територіальними межами ринку Платних освітніх послуг визначено Івано-Франківську область.*

При цьому, зокрема, враховано, що споживачами даних послуг є в більшості випадків, особи, які мають базову (неповну) загальну середню освіту, а це неповнолітні підлітки 15-річного віку, яких їхні батьки направляють на навчання до ВНЗ, що найближче розташований до місця проживання, з урахуванням можливості вибору потрібної галузі знань та спеціалізації. Крім того, навчання у ВНЗ, які значно віддалені від місця проживання, зумовлює додаткові фінансові витрати на забезпечення умов проживання та проїзд.

Часові межі ринку. Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.

У ході дослідження територіальним відділенням охоплено період діяльності учасників ринку в 2014-2016 рр.

З урахуванням зазначеного, *часовими межами ринку є 2014, 2015 та 2016 роки.*

Визначення становища суб'єкта господарювання на ринку. Коломийський політехнічний коледж здійснює підготовку студентів за спеціальністю «інженерія програмного забезпечення» (код 121), галузь знань - «інформаційні технології» (код 12).

За цією спеціальністю, крім Коледжу, підготовку студентів здійснюють такі навчальні заклади, як: Івано-Франківський фінансово-комерційний коледж ім. С. Граната, Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького, Коледж електронних приладів та ПВНЗ «Галицька академія». Причому, в останнього з яких у 2016-2017 н.р. не було вступників за таким напрямом підготовки, а в 2015-2016 н.р. – тільки одна особа.

Таким чином, вищезазначені суб'єкти господарювання склали частку на ринку Платних освітніх послуг з підготовки фахівців за спеціальністю «інженерія програмного забезпечення» 100 відсотків.

Визначення потенційних конкурентів. Відповідно до п.9.1 Методики, потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання:

які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості;

які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку;

нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.

У ході дослідження потенційних конкурентів, які мають можливості надавати Платні освітні послуги, але не реалізують їх, не виявлено.

Для вступу нових суб'єктів на ринок існують наступні бар'єри:

- адміністративні обмеження – надання Платних освітніх послуг є ліцензійним видом діяльності;
- економічні та організаційні обмеження – для початку діяльності нового ВНЗ необхідні значні фінансові, людські та матеріальні ресурси.

Частиною п'ятою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пп.10.2.2 Методики передбачено, що становище кожного з кількох суб'єктів господарювання вважається монопольним, якщо сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70 відсотків.

Виходячи з наведеного, Коломийський політехнічний коледж спільно з Івано-Франківським фінансово-комерційним коледжем ім. С. Граната, Івано-Франківським університетом права ім. Короля Данила Галицького та Коледжем електронних приладів на ринку Платних освітніх послуг з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня

«молодший спеціаліст» за спеціальністю «інженерія програмного забезпечення» займали монопольне становище в 2014-2016 рр. у територіальних межах Івано-Франківської області з сукупною часткою 100 відсотків.

Динаміка вартості одного року платного навчання студентів у Коломийському політехнічному коледжі є наступною:

- 2014-2015 н.р – 6100 грн. – I рік навчання, 6200 грн. – II рік навчання, 6300 грн. – III рік навчання, 6600 – IV рік навчання;
- 2015-2016 н.р. та 2016-2017 н.р. – 7600 грн., 7800 грн., 8000 грн. та 8100 грн. відповідно.

Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 врегульовано Порядок надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами (далі – Порядок надання послуг, Порядок).

Згідно з цим Порядком, встановлення вартості платної освітньої послуги здійснюється на базі економічно обґрунтованих витрат, пов'язаних з її наданням.

Калькуляційною одиницею при цьому є вартість отримання відповідної платної освітньої послуги однією фізичною особою за весь період її надання в повному обсязі.

Відповідно до п. 2.2 розділу II Порядку, складовими вартості витрат є:

- витрати на оплату праці працівників;
- нарахування на оплату праці відповідно до законодавства;
- безпосередні витрати та оплата послуг інших організацій;
- капітальні витрати;
- індексація заробітної плати, інші витрати відповідно до чинного законодавства.

Відповідач надав розрахунки вартості навчання одного студента за останні три навчальних роки, з аналізу яких встановлено наступне.

Питому частку витрат у вартості навчання становить заробітна плата з нарахуваннями – близько 80%, інші витрати - це комунальні послуги, відрядження, предмети і матеріали та послуги сторонніх організацій.

При цьому, розрахунки Коледж здійснює за перший рік навчання, а на кожен наступний рік вартість збільшує на 100-200 гривень, мотивуючи це плановим збільшенням заробітної плати, комунальних послуг та ін. витрат.

У 2016 році в розрахунок витрат на навчання включено витрати на заробітну плату в розмірі 4427,00 грн. на одного студента, а нарахування на зарплату – 1607,00 грн. Відповідно, відсоток нарахувань до заробітної плати склав 36,3%.

Проте, з 01.01.2016 року ставка єдиного соціального внеску становить 22% (п.5 ст.8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-17 зі змінами та доповненнями в редакції Закону № 909-VIII від 24.12.2015), тобто є меншою від застосованої у розрахунок на 14,3%, що свідчить про завищення вартості послуг.

Крім того, у калькуляцію Коледж включає вартість диплома в розмірі 80 гривень.

Однак, пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. № 193 «Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка» встановлено, що гранична вартість виготовлення документа про вищу освіту державного зразка не повинна перевищувати двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 34,00 гривні.

В ході розгляду Справи Відповідачем надано пояснення, що фактичні витрати за статтею «вартість диплома» складають 95,08 гривні, оскільки крім бланка диплома, до цієї суми входять витрати на послугу з нанесення спеціального полімерного захисту диплома, які

становлять 24,00 гривні, та вартість атестату про повну загальну середню освіту – в розмірі 37,08 гривень.

Однак, як вбачається з калькуляцій, 80,00 гривень витрат на видачу диплома включені до вартості кожного року навчання, та оскільки термін навчання студентів складає 4 роки, загальний розмір витрат становить 240,00 гривень (80,00 грн. x 4 роки).

Крім того, студенти, які вступили до Коледжу на базі повної загальної середньої освіти, тобто на II курс навчання, не повинні відшкодовувати витрати на видачу атестату про повну загальну середню освіту.

Таким чином, розрахунок вартості платних освітніх послуг з підготовки студентів у Коломийському політехнічному коледжі здійснений без належного економічного обґрунтування та з порушенням вимог Порядку надання послуг.

Пунктом першим частини другої статті 13 закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що встановлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку, є зловживанням суб'єктом господарювання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, та згідно з статтею 50 цього Закону кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Дії Коломийського політехнічного коледжу, які полягають у встановленні необґрунтованої вартості платних освітніх послуг внаслідок завищення витрат за статтями «нарахування на заробітну плату» та «вартість диплома», чим порушено вимоги Порядку надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758, є порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку надання платних освітніх послуг, шляхом встановлення таких цін, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

В ході розгляду Справи Відповідачем здійснено економічно обґрунтовані розрахунки витрат на надання платних освітніх послуг для абітурієнтів вступної кампанії 2017 року, з урахуванням вимог Порядку надання послуг (копії відповідних матеріалів додано до Справи).

На виконання пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правил розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), листом від 21.09.2017 № 04-07/242 Відповідачу надіслано копію подання від 19.09.2017 № 132 про попередні висновки у Справі.

Ознайомившись зі змістом подання, Коледж листом від 29.09.2017 вих. № 205/04-1 повідомив територіальне відділення, що заперечень стосовно викладених фактів та висновків немає. В подальшому зобов'язався дотримуватись вимог конкурентного законодавства та не вчиняти подібних порушень.

У листі Коледж висловив прохання не застосовувати великих штрафних санкцій, мотивуючи тим, що заклад є неприбутковою організацією, а кошти, отримані від платних послуг, ледь покривають витрати на їх надання. Також зазначив, що в даний час розпочинається опалювальний період і наявні оборотні кошти в першу чергу використовуються на оплату за комунальні послуги (опалення). Накладення великого розміру

штрафу призведе до заборгованості перед теплопостачальною організацією, що може спричинити перебої в наданні послуг, внаслідок чого погіршаться умови навчання студентів та якість надання послуг в цілому.

Згідно з інформацією Відповідача, обсяг коштів, отриманих від Платних освітніх послуг за 2016 рік склав 587,194 тис. гривень.

При визначенні розміру штрафу враховано:

- порушення вчинено вперше;
- порушення припинено Відповідачем до прийняття рішення у Справі;
- скрутне фінансове становище.

Враховуючи вищенаведене, керуючись статтями 12, 12¹, 14 Закону України "Про Антимонопольний комітет України", статтями 48 та 52 Закону України "Про захист економічної конкуренції", пунктом 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за № 291/5482 (із змінами), пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р) (із змінами і доповненнями), адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що відповідно до частини п'ятої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Коломийський політехнічний коледж Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Чехова, 20, м. Коломия, 78203, ідентифікаційний код - 20544802) спільно з Коледжем електронних приладів, Івано-Франківським університетом права ім. Короля Данила Галицького та Івано-Франківським фінансово-комерційним коледжем ім. С. Граната на ринку Платних освітніх послуг з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за спеціальністю «інженерія програмного забезпечення» займали монопольне становище в 2014-2016 рр. у територіальних межах Івано-Франківської області з сукупною часткою 100 відсотків.

2. Визнати дії Коломийського політехнічного коледжу Національного університету «Львівська політехніка» (ідентифікаційний код - 20544802), які полягають у встановленні необґрунтованої вартості Платних освітніх послуг внаслідок завищення витрат за статтями «нарахування на заробітну плату» та «вартість диплома», чим порушено вимоги Порядку надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758, порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку надання Платних освітніх послуг, шляхом встановлення таких цін, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. За вчинене порушення накласти на Коломийський політехнічний коледж Національного університету «Львівська політехніка» (код - 20544802) штраф у розмірі 6000,00 (шість тисяч) гривень.

Згідно з частиною третьою статті 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції", штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня отримання рішення.

Відповідно до частини восьмої статті 56 Закону України "Про захист економічної конкуренції" протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України документ, що підтверджує сплату штрафу.

Рішення може бути оскаржено до господарського суду у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Голова адміністративної колегії,
голова відділення

Т. Савчин

Члени адміністративної колегії:

В. Шевчук

В. Тимків